

TISHIO ONGZEKO UNENE KUPITA KIASI

Nipashe Reporter;

;

© 2021, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH FOUNDATION (ESRF); AND
THE NIPASHE NNEWSPAPER

This work is licensed under the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction, provided the original work is properly credited.

Cette œuvre est mise à disposition selon les termes de la licence Creative Commons Attribution (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>), qui permet l'utilisation, la distribution et la reproduction sans restriction, pourvu que le mérite de la création originale soit adéquatement reconnu.

*IDRC Grant/ Subvention du CRDI: 108657-001-The Potential Effects of Sugar-Sweetened
Beverages Tax on Obesity Prevalence in Tanzania*

AFYA

Tishio ongezeko unene kupita kiasi

Na Mwandishi Wetu

TISHIO la unene kupita kiasi na magonjwa yasiyoambukiza linazidi kuongezeka duniani kote.

Kwa mujibu wa Shirika la Afya Duniani (WHO), mwaka 2016 asilimia 39 ya watu wazima duniani, yaani watu bilioni 1.9 walikuwa na uzito uliopitiliza wakati asilimia 13 (watu milioni 650) walikutwa na unene kupita kiasi. Pia Watoto wapatao milioni 41 wenye umri chini ya miaka mitano walikuwa na uzito mkubwa au unene kupita kiasi.

Utafiti mpya unaonesha watu wenye unene kupita kiasi wanaongezeka nchini, hali yenye hatari ya kuongezeka kwa magonjwa yasiyoambukiza kama vile kisukari na shinikizo la moyo. Utafiti huo unaonyesha kwamba hilo linaweza kuzidisha ukubwa wa bajeti ya kuhudumia afya za wagonjwa hao na kuathiri uchumi wa watu binafsi, familia na serikali.

Taarifa ya Taasisi ya Utafiti wa Kiuchumi na Kijamii (ESRF) inashauri serikali iingilie kati haraka kwa kuchukua hatua ya kisera kudhibiti mwenendo huo ambao inasema unahusika na kuongezeka kwa magonjwa yasiyoambukiza.

Utafiti huo ni wa kwanza Afrika Mashariki na wa pili barani Afrika, baada ya ule uliofanyika Afrika Kusini, unaongalia uhusiano baina ya sera za kifedha (kupitia ushuru) na sera za kiafya, hususani namna ushuru unavyoweza kudhibiti ulaji wa bidhaa zenye madhara kiafya.

Licha ya kuongezeka kwa vifo vitokanavyo na magonjwa yasiyoambukiza, inakadiriwa kwamba wenye magonjwa hayo wanatumia gharama za tiba na nyinginezo kwa wastani dola za Kimarekani 1.211.78 kwa mwaka kila mmoja. Aidha, utafiti umegundua hasara zingine zinazotokana na magonjwa hayo, kama vile upotevu wa mapato pale magonjwa mwenyewe na wale wanaohudumia magonjwa wanaposhindwa kufanya kazi.

Gharama kwa serikali katika kuwahudumia wagonjwa wa magonjwa yasiyoambukiza ilikuwa karibu maradufu kutoka dola za Kimarekani milioni 142.7 mwaka 2015/16 hadi dola milioni 280.6 mwaka 2019/20.

Utafiti huo wa taasisi ya washauri mabingwa, umeonesha kuwa idadi ya watu wazima wenye uzito uliopitiliza iliongezeka kutoka asilimia tano mwaka 2008 hadi asilimia 8.4 mwaka 2016, huku vifo vilivyotokana na magonjwa yasiyoambukiza vikichangia theluthi moja ya vifo vyote.

Tatizo la unene kupita kiasi linaripotiwa kuwa juu zaidi kwa wanawake (asilimia 12.7) kuliko wanaume (asilimia 4.1) na linaathiri zaidi kundi la umri wa miaka 45 - 54. Uelewa mdogo wa jamii kuhusu magonjwa yasiyoambukiza na namna mipango ya bajeti ya afya ambayo hujishughulisha zaidi na huduma za tiba kuliko zile za kinga inaelezwa kuwa sababu za kuongezeka kwa magonjwa hayo.

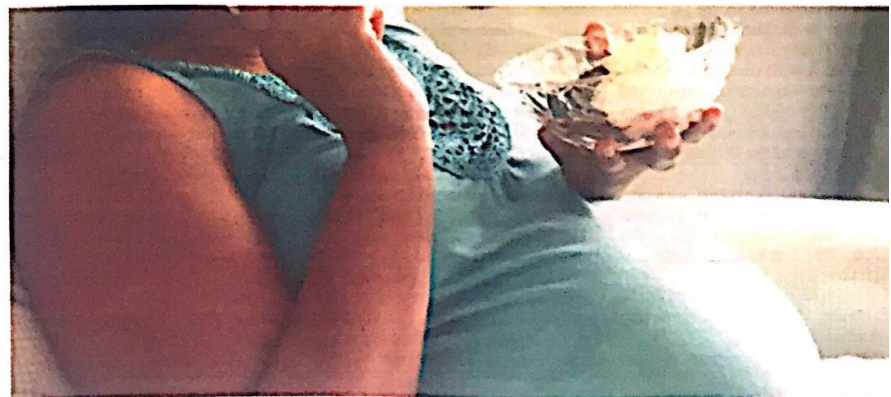
Utafiti huo ulioongozwa na Prof.

Mazoezi ni njia mojawapo ya kuepuka unene kupita kiasi kama inavyoonekana katika picha tofauti. **PICHA ZOTE: MAKTABA.**

“Tayari kuna kodi ya vinywaji vinavyonogeshwa na sukari. Marekebisho yanayopendekezwa ni yale ya kuongeza kiwango cha kodi kuliko kuleta kodi mpya,” inasema taarifa hiyo.

Fortunata Makene, Mkuu wa Idara wa Utafiti wa Kimkakati na Machapisho wa ESRF, ulionyesha kuwa asilimia 97 ya bajeti ya taifa ya huduma za afya ilitumika kuwahudumia wenye magonjwa yasiyoambukiza na asilimia tatu tu ilienda katika kudhibiti magonjwa hayo.

Unene kupita kiasi ni mkusanyiko wa mafuta uliokithiri mwilini, unaoitokana na ulaji wa mara kwa mara wa vyakula na vinywaji vyenye kalori nyingi.

Utafiti huo, uliofadhiliwa na Kituo cha Utafiti wa Maendeleo ya Kimataifa cha Canada (IDRC), umejengwa juu ya hoja za kitafiti zilizobainisha kuwa utumiaji wa vinywaji vinavyonogeshwa na sukari huchochea kuongezeka kwa uzito wa mwili. Watu wenye unene kupita kiasi huwa kwenye hatari zaidi ya kupata magonjwa yasiyoambukiza, kama vile matatizo ya moyo, kisukari na saratani mbalimbali.

Pamoja na kutaka zichukuliwe hatua mtambuka za kisekta kuhimiza ulaji wa vyakula visivyo na madhara kiafya na ufanyaji mazoezi, utafiti huo unapendekeza ongezeko la ushuru wa vinywaji vinavyonogeshwa na sukari kama soda na juisi ulio sawa na asilimia 20 ya bei za vinywaji hivyo, kama hatua ya kisera ya kuhinisha ulaji wake.

“Tayari kuna kodi ya vinywaji vinavyonogeshwa na sukari. Marekebisho yanayopendekezwa ni yale ya kuongeza kiwango cha kodi kuliko kuleta kodi mpya,” inasema taarifa hiyo.

Utafiti huo ulibainisha kuwa utozaji vinywaji vitamu ushuru zaidi unaweza kupunguza kuenea kwa tatizo la unene kupita kiasi kwa asilimia 6.6 kwa ujumla. Watafiti wanapendekeza kuwe na mashauriano na watengenezaji wa vinywaji hivyo, walaji na wadau wengine juu ya pendekezo kuhakikisha utekelezaji jumuishi.

Taarifa hiyo inasema matumizi ya ushuru kudhibiti ulaji wa bidhaa zenye madhara kiafya yamefanikiwa kwenye nchi nyingi, zikiwamo Afrika Kusini, India, Brazil, Denmark, Ufaransa, Uingereza na Bulgaria.

Utozaji wa kodi kwenye vinywaji vinavyonogeshwa na sukari sio tu kuwa utaimarisha hatua nyinginezo za kudhibiti unene kupita kiasi lakini utaongeza mapato ya serikali kwa ziada ya shilingi bilioni 452 kwa mwaka.